gerpligt over for ægtefælle eller børn et passende eksistensminimum og at opveje de ekstraudgifter, de har i forhold til enlige.

2. Artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at en lov, hvorefter den garanti, der tidligere gjaldt for alle uarbejdsdygtige arbejdstagere med en indtægt omkring den lovbestemte mindsteløn, nemlig at (netto-)ydelsen mindst er lig med den lovbestemte (netto-)mindsteløn, nu kun gælder for dem, som enten har forsørgerpligt over for en ægtefælle eller en ægtefælle med en meget lav indtægt, eller har forsørgerpligt over for et barn, er forenelig med denne bestemmelse.

RETSMØDERAPPORT
i sag 30/85 *

I — Retlig baggrund

A — *National ret*

I Nederlandene findes reglerne om ydelser ved uarbejdsdygtighed bl. a. i Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (lov om forsikring mod uarbejdsdygtighed — herefter nævnt »WAO«) og Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (den almindelige lov om uarbejdsdygtighed — herefter benævnt »AAW«).

WAO trådte i kraft den 1. juli 1967. Ved loven indførtes en forsikring for arbejdstagere mod løntab, der skyldtes uarbejdsdygtighed som følge af sygdom eller ulykke. Formålet med WAO er at sætte ydelsen i forhold til den løn, som den ydelsesberettigede ville oppebære, hvis han ikke var blevet uarbejdsdygtig (i virkeligheden til den sidst udbetalte løn).

Artikel 14 i WAO, som senere ændret, giver den garanti, at nettoydelsen ifølge denne lov mindst er lig med den lovbestemte mindsteløns nettobeløb som fastsat ved lov af 17. december 1968. Sidstnævnte lov skaber krav uafhængigt af køn, civilstand eller familieforhold.

AAW trådte i kraft den 1. oktober 1976. Ganske som WAO indeholder denne lov bestemmelser om ydelser ved uarbejdsdygtighed. Alle indbyggere i Nederlandene er i princippet forsikret i henhold til AAW (med undtagelse af gifte kvinder, således som loven var affattet indtil den 1. oktober 1978), mens det kun er arbejdstagere, således som disse er defineret i henhold til WAO, som er forsikrede i henhold til denne lov.

Siden AAW trådte i kraft, ydes der i henhold til denne lov et grundbeløb, hvortil der i henhold til WAO kommer et tillæg til

* Processprog: Nederlandsk.

arbejdstagere, hvis tidligere løn overstiger grundbeløbet i henhold til AAW. Ifølge AAW anvendtes faste grundbeløb for forskellige kategorier af ydelsesberettigede, uden at der blev taget hensyn til tidligere indtægter.

Det »almindelige« grundbeløb svarer i tilfælde af fuld uarbejdsdygtighed til en ydelse, der er lig med 70% af nettomindstelønnen.

Det »høje« grundbeløb, som giver et tillæg svarende til henholdsvis 15% eller 30% af den lovbestemte nettomindsteløn (AAW's artikel 10, stk. 4), gælder udelukkende for følgende persongrupper:

a) en gift ydelsesberettiget, såfremt summen af hans egne og hans ægtefælles direkte eller indirekte arbejdsindtægter på den dag, hvor retten til uarbejdsdygtighedsydelsen opstår, ikke overstiger 15% af det på den nævnte dag gældende grundbeløb, jfr. det nævnte stykke i begyndelsen;

b) en ugift ydelsesberettiget, som har et barn eller plejebarn under 18 år, som hører til den ydelsesberettigedes husstand eller i væsentligt omfang underholdes af ham, såfremt hans direkte eller indirekte arbejdsindtægter på den dag, hvor retten til uarbejdsdygtighedsydelsen opstår, ikke overstiger 15% af det på den nævnte dag gældende grundbeløb, jfr. det nævnte stykke i begyndelsen.

Formålet med den ændring af AAW ved lov af 20. december 1979, som trådte i kraft den 1. oktober 1978, er at sikre mænd og kvinder samme ret til ydelser ved uarbejdsdygtighed (uafhængigt af civilstand eller familieforhold), når uarbejdsdsygtigheden indtrådte den 1. oktober 1978 eller efter denne dato. Artikel VI i overgangsbestemmelserne i forbindelse med indførelsen af de nye regler i AAW bestemte samtidig, at kvinder, som var blevet uarbejdsdygtige den 1. oktober 1975 eller efter denne dato, havde ret til ydelser i henhold til AAW.

Som følge af loven af 29. december 1982 er garantien i WAO's artikel 14 bortfaldet. Den gives herefter kun til personer, som har ret til en ydelse i henhold til AAW, beregnet på grundlag af det i lovens artikel 10, stk. 4, nævnte »forhøjede« grundbeløb.

I henhold til artikel III i lov af 29. december 1982 (som ændret ved lov af 30. december 1983, af 28. juni 1984 og af 19. december 1984) gælder der en overgangsordning. Den indebærer, at de faktiske følger for de ydelsesberettigede i henhold til WAO, som i henhold til denne lov oppebærer en ydelse, der er begyndt at løbe før den 1. januar 1983 og fastsat til et niveau svarende til den lovbestemte mindsteløn, indtræder etapevis.

B — *Direktiv 79/7/EØF*

Direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 (EFT 1979, L 6, s. 24) indeholder de bestemmelser om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling med hensyn til social sikring, som er omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 76/207/EØF om gennemførelse af princippet om ligebehandling, for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår (EFT L 39, s. 40).

I henhold til direktivets artikel 10 er det rettet til medlemsstaterne, og det er udstedt under henvisning til EØF-traktaten, særlig artikel 235.

I henhold til artikel 1 tilsigter Rådets direktiv gradvis gennemførelse, for så vidt angår den i artikel 3 omhandlede sociale sikring og anden social beskyttelse, af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring, i det følgende benævnt »princippet om ligebehandling«. Dette princip er defineret i artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7/EØF, som præciserer, at »princippet om ligebehandling indebærer, at der ikke finder nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte, under henvisning særlig til ægteskabelig eller familiemæssig stilling, især for så vidt angår:

— anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse;

— bidragspligt og beregning af bidrag;

— beregningen af ydelserne, herunder ægtefælle- eller forsørgertillæg, og betingelserne for varigheden og bevarelsen af retten til ydelserne«.

Med henblik herpå bestemmer direktivets artikel 8, at medlemsstaterne skal iværksætte de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er nødvendige for at efterkomme dette direktiv inden seks år efter dets meddelelse, dvs. inden seks år efter den 23. december 1978. De ovennævnte foranstaltninger skulle altså være truffet senest den 22. december 1984.

Artikel 5 bestemmer, at »medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til ophævelse af administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er i modstrid med princippet om ligebehandling«.

II — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Sagsøgeren i hovedsagen, som er født i 1928, arbejdede uden afbrydelse hos forskellige arbejdsgivere i tiden fra 1955 til september 1972, hvor hun blev uarbejdsdygtig. Herefter fik hun udbetalt en ydelse i henhold til WAO. Efter at bestemmelserne om minimumsdaglønnen var trådt i kraft i 1975, kunne hun opnå en minimumsydelse, der var lig med den lovbestemte mindsteløns nettobeløb.

Ved skrivelse af 18. juni 1984 underrettede sagsøgte sagsøgeren om, at hendes ydelse i henhold til WAO efter loven af 29. december 1982 efter den 1. januar 1984 ikke længere ville blive beregnet på grundlag af minimumsdaglønnen i henhold til WAO, men på grundlag af den løn, hun oppebar, før hun blev uarbejdsdygtig (som var lavere), således at forstå, at den nedsættelse af daglønnen, som skulle finde sted, i henhold til overgangsbestemmelserne skulle ske etapevis med nedsættelser den 1. januar og den 1. juli 1984.

Der er dog trådt en anden bestemmelse i kraft den 1. januar 1984 (nemlig en ny *artikel 97 i AAW*), som giver kvinder, der modtager ydelser i henhold til WAO, ret til en ydelse i henhold til AAW, når uarbejdsdygtigheden allerede forelå den 1. oktober 1976 (AAW's ikrafttrædelsestidspunkt), mens disse tidligere havde været udelukket fra ydelser i henhold til AAW, blot fordi de var gift. Som følge heraf har fru Teuling fra den 1. januar 1984 krav på en minimumsydelse i henhold til AAW, der er lig med 70% af den lovbestemte mindsteløn, så snart ydelsen i henhold til WAO, beregnet på grundlag af den sidste løn, hun oppebar, før hun blev uarbejdsdygtig, bliver lavere end ydelsen i henhold til AAW.

Som følge af alle disse ændringer i den nederlandske lovgivning om social sikring kunne fru Teuling fra den 1. januar 1984 ikke opnå en ydelse, der var lig med 100% af den lovbestemte mindsteløn. Hendes mand afgik ved døden i april 1984. Sagsøgeren i hovedsagen har gjort gældende, at hun i perioden fra den 1. januar til den 1. april 1984 ikke kunne opnå tillæg for »forsørgerpligter«, fordi man tog hensyn til hendes mands indtægt. Dette udgør en forskelsbehandling af hende og er uforeneligt med artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7 af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979, L 6, s. 24).

I medfør af EØF-traktatens artikel 177 har Raad van Beroep, Amsterdam, forelagt følgende spørgsmål for Domstolen ved kendelse af 4. februar 1985:

»1) Er bestemmelser om ret til ydelse ved uarbejdsdygtighed, hvorefter ydelsens størrelse bl. a. bestemmes af civilstanden og ægtefællens direkte eller indirekte arbejdsindtægter, eller af, om der er forsørgerpligt over for et barn, i overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978?

2.a) Er den nederlandske lov af 29. december 1982, (Stbl. 737), hvorved den for alle WAO-forsikrede gældende garanti, at (netto-)ydelsen mindst er lig med den lovbestemte (netto-)mindsteløn, er bortfaldet, hvilket bevirker, at denne garanti nu kun gælder for personer, som opfylder betingelserne i AAW, artikel 10, stk. 4, forenelig med den spørgsmål 1 nævnte direktivbestemmelse?

2.b) Skal der ved besvarelsen af det foregående spørgsmål, når henses til den i direktivets artikel 8 nævnte frist samt til direktivets artikel 5 og artikel 5 i Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, lægges vægt på den omstændighed, at den nævnte lov er fra 29. december 1982 og for en dels vedkommende er trådt i kraft den 1. januar 1983, mens det er bestemt, at ordningens faktiske følger skal iværksættes trinvis fra og med tidspunkter, der ligger såvel før som efter udløbet af fristen i direktivets artikel 8?

3) Er Rådets direktiv af 9. februar 1976 (76/207/EØF) medbestemmende for besvarelsen af de foregående spørgsmål?

4) Såfremt spørgsmål 1 og / eller spørgsmål 2.a) besvares benægtende, betyder det da, at de — i så fald tilsidesatte — fællesskabsretlige bestemmelser direkte kan påberåbes over for nationale myndigheder af de berørte personer?«

Ifølge forelæggelseskendelsen har betingelserne for tildeling af en ydelse på grundlag af det »forhøjede« grundbeløb i artikel 10, stk. 4, i AAW ført til, at væsentlig flere (gifte) mænd end (gifte) kvinder kan gøre krav på en ydelse beregnet på grundlag heraf. Det bemærkes også, at denne ulige behandling, som er en følge af lov af 29. december 1982's ikrafttræden, også — procentuelt set — består inden for kredsen af ydelsesberettigede i henhold til WAO, som var omfattet af eller ville blive omfattet af mindstedagløns bestemmelserne. Endvidere understreges det, at lov af 29. december 1982 også omfatter tiden efter den frist, der er nævnt i artikel 8 i direktiv 79/7/EØF, og at en del af de faktiske følger ikke indtræder før et tidspunkt, der ligger efter denne frists udløb.

Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolens Justitskontor den 6. februar 1985.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af sagsøgte i hovedsagen, Bedrijfsvereniging voor de Chemische Industrie, ved Levelt-Overmars, Gemeenschapelijk Administratiekantoor, af den nederlandske regering ved generalsekretær i Udenrigsministeriet I. Verkade og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved J. Currall, Den Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat F. Herbert, Bruxelles.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Ved afgørelse af 29. januar 1986, truffet i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, har Domstolen henvist sagen til sjette afdeling.

III — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

A — *Spørgsmål 1) og spørgsmål 2.a)*

1. Sagsøgte i hovedsagen, *Bedrijfsvereniging voor de Chemische Industrie*, har foreslået, at disse spørgsmål besvares bekræftende. Efter dens opfattelse er ordningen med grundbeløb i AAW's artikel 10 ikke i sig selv uforenelig med artikel 4 i direktiv 79/7/EØF. Ordningen gør ingen forskel på grundlag af køn, da den garanterer gifte mænd og gifte kvinder og de familiemedlemmer, de har forsørgerpligt over for, samme tillæg til ydelsen. Ikke desto mindre har den gjort gældende, at reglerne om grundbeløb i AAW's artikel 10 på det nuværende udviklingstrin, hvor det nederlandske samfund bevæger sig i retning af en situation, hvor mænd og kvinder kan få adgang til og deltage i arbejdsprocessen på lige vilkår, generelt kan have en skadelig virkning, idet kvinder stilles ringere end mænd, skønt denne ulige behandling finder sted under forhold, der er helt ens. Til støtte herfor har den henvist til Domstolens domme af 12. juli 1979 (sag 237/78, CRAM mod Toia, Sml. s. 2645, 2653 og 2654) og af 31. marts 1981 (sag 96/80, Jenkins mod Kingsgate, Sml. s. 911, 925 og 926). I nærværende sag har den anført, at der ikke kan være tale om ulige behandling, fordi fru Teuling ikke behandles anderledes end andre mandlige og kvindelige forsikrede med hensyn til beregningen af den ydelse, der tilkommer hende i forbindelse med hendes uarbejdsdygtighed.

Den er derfor af den opfattelse, at den lov, der ophæver den i WAO omhandlede minimumsdagløn, ikke indebærer en direkte eller indirekte forskelsbehandling i den betydning, der er forudsat i artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7/EØF. WAO anvender nemlig kun den gældende mindsteløn som kriterium for såvel mænd som kvinder, mens der ikke i denne lov forekommer noget tillæg for forsørgerpligt over for en ægtefælle.

Den har anført, at ordningen i AAW's artikel 10 kan betragtes som objektivt begrundet, når formålet med ordningen udelukkende er at fastsætte sociale ydelser, der sikrer enlige og familier et eksistensminimum, og når et tillæg til ydelsen for forsørgerpligter skal opveje de ekstraudgifter, familier har i forhold til enlige, når de praktisk talt ikke har erhvervsindtægt.

2. *Den nederlandske regering* har også gjort gældende, at der i den foreliggende sag hverken er tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling. Den har anført, at selv om henvisningen til ægteskabelig eller familiemæssig stilling i den omtvistede bestemmelse strukturelt har forskellige virkninger

for mænd og for kvinder, er der dog ikke tale om indirekte forskelsbehandling, hvis denne forskel er objektivt begrundet.

Ifølge den nederlandske regering må det betragtes som objektivt begrundet at yde et tillæg eller et supplement til den ydelse, der tilkommer den ydelsesberettigede ægtefælle, når formålet hermed er at forhindre, at familiens indtægt bliver lavere end eksistensminimum. Denne konklusion afsvækkes ikke af, at man på grundlag af statistiske oplysninger eventuelt kan have den formodning, at der er en forskel mellem antallet af gifte mænd og gifte kvinder, der har ret til ydelsen, og som kan komme i betragtning til tillægget.

Regeringen har gjort gældende, at der her i det væsentlige er tale om en anvendelse af det materielle lighedsprincip, således som Domstolen har defineret det i dommen af 17. juli 1963 (sag 13/63, Italien mod Kommissionen, Sml. 1954-1964, s. 433). Når en person — hvis økonomiske byrder er særligt tyngende, fordi vedkommende har forsørgerpligt over for en ægtefælle eller børn — i henhold til bestemmelser, som sikrer et eksistensminimum ved hjælp af en vis ydelse, får tildelt et højere beløb end andre, er denne ordning forenelig med det materielle lighedsprincip.

Med hensyn til spørgsmål 2a har den nederlandske regering anført, at ydelserne i henhold til AAW ikke er knyttet til lønnen og skal sikre modtageren et eksistensminimum. Regeringen er derfor af den opfattelse, at det må konkluderes, at ordningen med hensyn til ydelserne i AAW er forenelig med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7/EØF. Da AAW's ordning i sig selv er forenelig med direktivet, er ophævelsen af reglerne om mindstedaglønnen i WAO ligeledes forenelig med dette direktiv. Selv om visse ydelsesberettigedes krav på ydelse i henhold til WAO ganske vist nedsættes efter denne ændring, står det alligevel fast, at de ændrede regler opfylder de kriterier, der er opstillet i direktivet.

3. *Kommissionen* har gjort gældende, at en foranstaltning, som — selv om der anvendes et tilsyneladende neutralt kriterium for sondringen, — hovedsagelig berører kvinder, eller som berører væsentlig flere kvinder end mænd, indebærer en indirekte forskelsbehandling, medmindre der foreligger objektive grunde til anvendelsen af kriteriet, som berettiger eller forklarer den ulige behandling.

Kommissionen har af visse statistiske oplysninger, som den har modtaget fra de nederlandske myndigheder om virkningen af den ændring i lovgivningen, der skete den 1. januar 1983, udledt, at der er næsten dobbelt så mange kvinder som mænd, der er ydelsesberettigede i henhold til WAO. Efter Kommissionens opfattelse viser disse tal, at kvinderne simpelthen er ringere stillet.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en objektiv begrundelse, mener Kommissionen, at bestemmelserne i AAW's artikel 10, stk. 4, kan være objektivt begrundede i nødvendigheden af at opveje de større udgifter, en familie har i forhold til en enlig, når henses til, at der garanteres et eksistensminimum, og i betragtning af, at de pågældende ikke må have andre indtægter. Kommissionen har dog understreget, at denne begrundelse kun kan accepteres, for så vidt angår bestemmelserne om eksistensminimummet. Den har gjort gældende, at begrundelsens »objektive« karakter ikke blot hænger sammen med, at formålet med den omhandlede foranstaltning bør være at beskytte en interesse, der betragtes som vigtigere (bestemmelserne om eksistensminimummet) end den beskyttede interesse (ligebehandlingen af mænd og kvinder), men også med, at foranstaltningen — netop på grund af lighedsprincippet — skal være begrænset til det strengt nødvendige (proportionalitetsprincippet). I den forbindelse har den anført, at i betragtning af, at forsørgertillæggene a priori er diskriminerende over

for kvinder, kan de f. eks. ikke føre til, at den gifte familieforsørger systematisk modtager mere pr. person end den enlige (hvilket ville indebære en overkompensation for de ekstra udgifter).

Med hensyn til spørgsmål 2a finder Kommissionen det nødvendigt at præcisere, at direktiv 79/7/EØF bestemmer, at der skal ske en tilpasning af mænds og kvinders rettigheder med hensyn til social sikring inden for rammerne af samme lovgivning eller samme regler. Den har anført, at der kun foreligger en overtrædelse af direktiv 79/7/EØF, for så vidt som ophævelsen af mindstelønsgarantien ligeledes er diskriminerende over for personer, der ikke har forsørgerpligter.

B — *Spørgsmål 2.b)*

1. Med hensyn til spørgsmål 2.b) har *sagsøgte* anført, at de berørte personer først kan påberåbe sig direktivets bestemmelser, efter at den frist, der er fastsat i direktivet for tilpasningen, er udløbet, fordi det først er på dette tidspunkt, at alle medlemsstaterne skal have opfyldt deres forpligtelse til at nå det resultat, direktivet tilsigter at nå, og at der kan være tale om, at fællesskabsreglerne får fuld retsvirkning. Til støtte herfor har den henvist til Domstolens domme af 19. januar 1982 (sag 8/81, Becker, Sml. s. 53), 15. juni 1978 (sag 149/77, Defrenne III, Sml. s. 1365), 4. februar 1979 (sag 136/78, Auer I, Sml. s. 437), 22. september 1983 (sag 271/82, Auer II, Sml. s. 2727) og 23. september 1982 (sag 275/81, Koks, Sml. s. 3013).

Sagsøgte har anført, at når man betragter direktiv 79/7/EØF i lyset af EØF-traktatens artikel 189, stk. 3, kan man hævde, at det ikke kan være uforeneligt med nævnte direktivs artikel 5 og artikel 4, 3. led, at der eventuelt sker en forværring af situationen for en person, der er ydelsesberettiget i henhold til WAO, inden den 22. december 1984, da direktivet har til formål at sikre, at princippet om ligebehandling vil blive anvendt inden for Fællesmarkedet fra et bestemt tidspunkt, nemlig den 22. december 1984, for så vidt angår beregningen af ydelser, og medlemsstaterne derfor har frie hænder på området indtil dette tidspunkt. Til støtte herfor har den henvist til Domstolens dom af 6. oktober 1970 (sag 9/70, Grad, Sml. 1970, s. 157).

Efter sagsøgtes opfattelse er det kun foranstaltninger truffet af Bedrijfsvereniging den 22. december 1984 eller senere, der i princippet kan være genstand for en sag i henhold til direktivet, eller afgørelser truffet forinden, når de vedrører krav på ydelser på dette tidspunkt eller senere.

Sagsøgte er af den opfattelse, at der ikke kan udledes en »stand-still«-bestemmelse af artikel 119 med hensyn til et tilfælde som det foreliggende. Ikke desto mindre har den gjort gældende, at en sådan »stand-still«-bestemmelse kan udledes af artiklerne 4 og 5 i det tredje direktiv sammenholdt med traktatens artikel 5.

2. *Den nederlandske regerings* svar på spørgsmål 2.b) er ligeledes benægtende, idet den gør gældende, at lov af 29. december 1982 ikke har ført til forskelsbehandling i direktiv 79/7/EØF's forstand.

3. *Kommissionen* har anført, at spørgsmål 2b må besvares således, at medlemsstaterne i den tilpasningsperiode, der er fastsat i direktiv 79/7/EØF, i medfør af EØF-traktatens artikel 5 har en forpligtelse til at samarbejde, som forbyder dem at træffe foranstaltninger, der er i modstrid med direktivet, og som derfor kan bevirke, at dets formål ikke nås inden for de fastsatte frister. Ifølge Kommissionen kan den manglende overhol-

delse af en »stand-still«-forpligtelse i inkorporeringstiden i givet fald begrunde, at der indledes en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 169 på grund af tilsidesættelse af EØF-traktatens artikel 5. Det står dog fast, at en tilsidesættelse af »stand-still«-forpligtelsen, der udelukkende ses i direktivets sammenhæng, først kan fastslås, efter at fristen for inkorporering er udløbet. Det er nemlig først fra dette tidspunkt, at resultatet skal være opnået.

C — *Spørgsmål 3*

1. *Sagsøgte* har foreslået, at det tredje præjudicielle spørgsmål besvares benægtende. Den er af den opfattelse, at direktiv 76/207/EØF ikke selv indeholder bestemmelser, der præciserer indholdet og rækkevidden og de nærmere bestemmelser om gennemførelsen af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring, og at det derfor ikke kan antages, at bestemmelserne i direktivet har betydning for svaret på de foregående spørgsmål. Efter dens opfattelse kan tillæg til familieforsørgere faktisk have en afskrækkende virkning på gifte kvinders beslutning om at melde sig eller forblive på arbejdsmarkedet. Den har imidlertid understreget, at dette kun gælder for partneren til en ydelsesberettiget, hvis WAO-ydelse er lavere end den AAW-ydelse, der beregnes efter det forhøjede grundbeløb, eller som ikke har krav på en ydelse i henhold til WAO. Den er af den opfattelse, at den interesse, der kan være i at sikre ydelsesberettigede med forsørgerpligter et eksistensminimum, må gå forud for et forholdsvis begrænset antal kvinders interesse i at have adgang til beskæftigelse.

2. *Den nederlandske regering* har også anført, at direktiv 76/207/EØF herefter ikke har nogen reel betydning på det sociale sikringsområde, og at de omhandlede regler kun skal undersøges i forhold til direktiv 79/7/EØF.

3. Derimod er *Kommissionen* af den opfattelse, at direktiv 79/7/EØF udelukkende vedrører ligebehandling, for så vidt angår de rettigheder, der følger af de sociale sikringsordninger. Den har anført, at de omhandlede nationale foranstaltningers mulige virkninger på forfremmelse og adgang til beskæftigelse må undersøges på grundlag af direktiv 76/207/EØF. I den forbindelse har Kommissionen anført, at direktiv 76/207/EØF skal fortolkes således, at begrebet indirekte forskelsbehandling i artikel 2 omfatter foranstaltninger, som, idet de uden objektiv begrundelse henviser til ægteskabelig eller familiemæssig stilling, har til formål eller bevirker, at hovedsagelig kvinder eller væsentlig flere kvinder end mænd tilskyndes til eller afskrækkes fra at melde sig på arbejdsmarkedet.

D — *Spørgsmål 4*

1. Med hensyn til det fjerde spørgsmål har *sagsøgte* anført, at det i denne sag af de kriterier, der er opstillet i Domstolens domme af 6. oktober 1970 (sag 9/70, Grad, Sml. 1970, s. 157), 17. december 1970 (sag 33/70, Sace, Sml. 1970, s. 277), 4. december 1974 (sag 41/74, Van Duyn, Sml. s. 1337) og 1. februar 1977 (sag 51/76, VNO, Sml. s. 127) må udledes, at artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7/EØF ifølge sin beskaffenhed, opbygning og affattelse er tilstrækkelig klar til, at den kan have direkte følger i retsforholdet mellem medlemsstaten og fru Teuling. Den har anført, at direktivets tilsigtede virkning i høj grad ville blive afsvækket, hvis de retsundergivne ikke kunne påberåbe sig bestemmelserne i direktiv 79/7/EØF for den nationale ret, således at denne kan tage stilling til, om de nationale myndigheder ved udøvelsen af den beføjelse, de har til at vælge form og midler for gennemførelsen, har holdt sig inden for

de grænser for skønnet, som er afstukket i direktivet.

2. Derimod har *den nederlandske regering* anført, at direktiv 79/7/EØF ikke kan tillægges direkte virkning. Den har understreget, at direktivet ikke bestemmer, på hvilken måde medlemsstaterne skal indrette deres sociale sikringsordning. De mange mulige varianter af gennemførelsen af den påtænkte ligebehandling er ifølge den nederlandske regering en hindring for direkte anvendelighed.

3. *Kommissionen* har gjort gældende, at de retsundergivne i hvert fald først kan modsætte sig anvendelsen af den lovgivning, der ikke er tilpasset til direktiv 79/7/EØF, efter at den heri fastsatte frist for inkorporeringen er udløbet. Til støtte herfor har den henvist til Domstolens domme af 5. april 1979 (sag 148/78, Ratti, Sml. s. 1629) og af 19. januar 1982 (sag 8/81, Becker, Sml. s. 53).

T. F. O'Higgins
Refererende dommer